

ORIJENTACIJE

AVANTURA KRŠĆANSKE OBITELJI, NJENA ULOGA U KATEHEZI

Bernardin Filinić

Vrlo je poznat onaj primjer što ga Ratzinger donosi na početku svoje knjige „Uvod u kršćanstvo”: „Došao cirkus u jedan grad i nastao požar u cirkusu. Klaun trči do prvih kuća i viče, zove ljude da dođu ugasiti požar. Ljudi se zadovoljni smiju novom triku klauna što ga je zgodno izmislio da ljude privuče u cirkus. Ali požar je doista postojao i izgorio je cirkus i zahvatio grad, te je i on izgorio.”

Pitanje glasi: Čini li Crkva neke lijepe predstave, svečanosti vjenčanja, prve pričesti itd., ili neke običaje predaka koje činimo jer pripadamo ovoj sredini, ovom narodu? Ili pak, Crkva posjeduje nešto važno za moj život, ima li nešto reći, nešto dati što je potrebno za naš život. Ne samo što je lijepo i zabavno ili čak i korisno, nego upravo potrebno za moj život i za naš život u braku, u obitelji, što je tema ovog članka.

Polazimo od činjenice da svi mi, nosimo u sebi duboko usađen apetit, glad, žeđ za životom, za istinom bez granica, za ljubavlju bez mjere. Bilo to tako banalno reći ili ne, svi mi želimo postati sretni, ostvariti se, postići život. Sve što god činimo u životu površinski je odraz te naše duboke unutarnje stvarnosti. Svi mi, na putu života tražimo Život. Kao djeca, tražili smo sreću u igrački. Toliko smo je željeli, a kad bi smo je dobili, ubrzo bismo je odbacili jer nam nije pružala ono što smo od nje

očekivali. To je u mladosti možda bio slučaj s motorkotačem. Onda smo mislili: samo da diplomiram i bit ću sretan. I vidjeli smo da ni to nije dovoljno. A onda je došla ljubav i brak, pa stan, kuća, položaj, imetak, karijera. Sve te stvari, koje nam na prvi pogled obećavaju sreću, ne ispunjavaju potpuno naše težnje, ostavljaju u nama neku prazninu i još veću glad i žeđ za Životom. Starac dvadesetog stoljeća na pragu staračkog doma, jer djeca nemaju ni vremena ni mjesta, pita se: koji je smisao mog života, zašto sam sve to radio? Što sam sanjao? U što sam polagao nadu? Ima li moj život uopće smisla? I mladi čovjek našega stoljeća koji anticipira životna iskustva ostvario ili ne materijalne težnje, našao se vrlo rano na životnom putu pred problemom besmisla. Možda je kontestacija mladih kao i droga i alkoholizam, samo vanjski izraz i bijeg od tog osnovnog problema što u dubini muči i mladog čovjeka. Pitanje smisla.

No, to temeljno pitanje ljudskog života je polazište navještaja Radosne vijesti. Usadivši u nama ovu neizmjernu glad, neograničenu žeđ za Životom, Bog nas je usmjerio prema sebi, On nas je pozvao i poziva nas da ga tražimo. I ne znajući, čovjek na putu života tražeći život neizmjeran, zapravo, traži i čezne za Bogom. Bit čovjekova bića više za Bogom pa ma-

kar ga psovao i nijekao, jer čovjek nije samo trbuh ili seksualnost i ne može postići život ako riješi samo ekonomske probleme, iako i njih treba riješiti.

I to je bit Radosne vijesti Isusa Krista, srž poruke Evanđelja, da smo mi rođeni za Život, za sreću. Mi nismo djeca besmisla. Mi smo djeca ljubavi, djeca sreće. „Gledajte koliko nam je ljubav Otac iskazao, da se zovemo djeca Božja. A to i jesmo!” (1 Iv 3,1). I smijemo ga zvati „Oče naš”! „Ja sam došao da ovce imaju život, u izobilju da ga imaju” (Iv 10,10). Ili ono što Isus govori ženi Samarijanki, koja je promijenila pet muževa da bi našla sreću: „Tko god pije od te vode opet će ožednjeti. A tko pije od vode koju ću mu ja dati, sigurno neće nikada ožednjeti. Štoviše, voda koju ću mu ja dati postat će u njemu izvorom one vode što struji u vječni život” (Iv 4,14). Isus ne osuđuje čovjeka, ženu koja je tražila sreću u drugim stvarnostima, u drugim bogovima koji to nisu i koji ne mogu dati Život, koji ne mogu utažiti ovu duboku žeđ u nama. Isus ne osuđuje čovjeka, jer zna da čovjek trpi trčeći za tuđim bogovima, tražeći Život gdje ga nema. Isus nuđa, daje badava izvor žive vode, izvor Života koji je on sam, po kojem smo satkani, slika Boga nevidljivoga po kome je sve stvoreno. On jedini, Neizmjerni može utažiti neizmjernu žeđ čovjeka za Životom, za srećom, on koji jest Život.

U kontekstu ovog temeljnog pitanja ljudskog smisla, nalazimo i pitanje smisla kršćanske obitelji, ljudskog braka danas. U obitelji, gdje se čovjek rađa, nalazi i prve tragove smisla ili besmisla ljudskog života na zemlji.

OTAJSTVO LJUBAVI...

čovjek je stvoren iz ljubavi za ljubav. U neizmjernoj ljubavi Očevoj naše je porijeklo, u neizmjernoj ljubavi je radost i smisao našega života. „Bog je ljubav i živi u otajstvu zajedništva osobne ljubavi. Stvorivši čovjeka na svoju sliku, utisnuo je u čovjeka i ženu poziv, mogućnost i odgovornost ljubavi i zajedništva. Ljubav je osnovni poziv svakog ljudskog bića.” Tako otprilike počinje apostolska pobudnica „Familiaris consortio.”¹ Bog stvarajući čovjeka, stvara ga na svoju sliku ne samo kao pojedinca nego

i kao obitelj, utiskujući u ljudsku obitelj, u ljudsku zajednicu sliku otajstva Božjeg zajedništva, Božje obitelji.

„Na svoju sliku stвори Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stвори, muško i žensko stвори ih” (Post 1,27)

I u prvom i u drugom izvještaju stvaranja utkan je i brak i obitelj, utkan je poziv čovjeku da bude stvoritelj svim svojim bićem, duhom i tijelom. „Kršćanska objava poznaje dva načina da čovjek realizira svoj osnovni poziv – „stvoren za ljubav” u svoj svojoj cjelini, a to je brak i djevičanstvo. U jednom i drugom pozivu, ostvaruje se najdublja istina o čovjeku: „biti–živjeti sličan Bogu”.² Ljubav Božja je tako vlastita ljudskom životu, čovjekovu biću da on ne može živjeti bez te ljubavi. Stvoren za ljubav, bez te ljubavi ne može živjeti život čovjeka. Čovjek se, stoga, ne može ostvariti, ne može postići sreću ako ljubav svede samo na materijalnu, biološku dimenziju. „Fizičko darivanje bilo bi za čovjeka laž ako ne bi bilo i znak i plod potpunog darivanja osobe u cijeloj svojoj dimenziji.”³ Monogamijski i doživotni brak je mjesto koje čini mogućim darivanje osobe muža i žene u svojoj psihofizičkoj i vremenskoj cjelini, zajedništvu ljubavi i života, živeći tako vjernost slici Božje ljubavi. Tako ljubav muža i žene postaje znak ljubavi Boga prema čovjeku, prema svom izabranom narodu. A svaki grijeh naroda zove se u Starom zavjetu idolopoklonstvo ili preljub nevjerne zaručnice koja traži sreću u krivim bogovima koji to nisu, trči za milosnicima. Ali odgovor je drugačiji od ljudskoga, Bog ljubi tu nevjernu svoju zaručnicu, on ostaje vjeran i traži je i čisti u svojoj krvi, pere u vodi uz pratnju Riječi (usp. Ef 5). Tu negdje započinje drama između Boga i čovjeka, pitanje sreće i nesreće čovjeka, braka i ljudske obitelji, u nevjernosti čovjeka ali u vjernosti Boga.

Nerijetko čujemo prigovor: „Sve je to lijepo čuti, taj je vaš Bog ljubav i stvorio je čovjeka iz ljubavi za ljubav, sve su to lijepe priče za dje-

¹ *Familiaris consortio*, br. 1557, u: *Enchiridion Vaticanum*, svezak 7, str. 1408.

² Usp. *isto*, br. 1559.

³ Usp. *isto*, br. 1560.

cu. Možda vi živite u oblacima pa ne vidite što se u svijetu zbiva: mržnje, ratovi, glad. I u obiteljima isto, sve je sebično, sve je egoizam, svatko traži samo svoje. Gdje je taj Bog i kakav je to Bog?"

Na svijetu je sve egoizam! Gdje je ta ljubav? Kada, k tome, čovjek susretne nepravdu, zlo na putu vlastita života, osjeti to na svojoj koži, onda to pitanje nije samo teoretsko, nego duboko egzistencijalno.

Na to pitanje Bog daje čovjeku jednu riječ i Crkva želi prenijeti tu riječ svim ljudima, jer posjeduje tu riječ i badava ju je primila. To je riječ o Adamu i Evi. Duboko egzistencijalno na putu svog života, mi susrećemo istu napast, isti glas zmijske koja svakom zemljaninu šapće u srce istu laž kao Adamu, veliku laž lijepo kamufliranu u ambalažu privlačnosti. „Što, Bog ti zabranjuje da se ti osvetiš? Pusti ti Evanđelje i popovska posla, tu je nešto drugo, tu je ozbiljan život, ako se ne osvetiš svi ćete smatrati slabim. Bog ti zabranjuje da se ti ostvariš, da покаžeš tko si ti, jer te ne ljubi. Pogledaj kako je lijep taj plod, pogledaj onu ženu kako je lijepa, slatka, kako te privlači. No Bog ti to zabranjuje, ona je žena drugoga, ti nisi s njom u braku. Ne, nećete umrijeti, biti ćete kao bogovi. Bog ti je zavidan, on ne želi da se ti ostvariš. Vidi, kako je poželjan taj plod” (usp. Post 3,1–7). Kad god čovjek čini grijeh bilo koje vrste, ne samo ove koje sam ovdje naveo kao primjer, dijelom kaže: „Da, zmijska ima pravo, Bog me ne ljubi, jer mi zabranjuje ovo i ono da ne postanem kao on, gospodar dobra i zla. A kakav je to bog zavidnik, to nije Bog, onda Boga nema. Tko me onda ljubi? Sve je egoizam! Odakle sam i kamo idem, tko sam ja?” I čovjek gubi teren pod nogama, spozna je da je gol, lišen osnove svoje egzistencije, a to je da je ljubljen da bi mogao ljubiti i da živi, jer nitko ne može živjeti kao čovjek, ako ne ljubi, a nitko od ljudi ne može ljubiti, ako nije ljubljen. Čovjek je stvoren za ljubav. Ljubav je izvor i smisao čovjekova života, bez nje ne može živjeti kao čovjek, na sliku Božju. I čovjek se našao gol u smrti, u smrti biti svojega bića.

Kao prva i glavna posljedica tog raskida čovjeka od izvora života—Boga, dolazi raskid između čovjeka i čovjeka, prva obiteljska svađa,

optuživanje, dijaboliziranje drugoga. „Žena koju si stavio uza me, ona mi je dala sa stabla, pa sam jeo” (Post 3,12). Žena je kriva, drugi je kriv i ti si, na kraju krajeva, Bože kriv jer si ti stavio tu ženu uza me, samo ja nisam kriv. To čovjek ponavlja na putu života kod svih događaja koji ne idu onako kako bi htio: „Drugi je kriv, Bog je kriv!” To je psovka. Ako Boga nema, zašto ga psujemo? Između čovjeka i bližnjega, između muža i žene nastao je nevidljiv ali neprobojan zid, zid našeg egoizma kojeg ne vidimo, dok tuđi egoizam vrlo dobro vidimo i ne možemo ga prijeći. Ne možemo ljubiti bližnjega s njegovim egoizmom. I tu je temelj svih naših nesporazuma, svih naših ratova, od onih svjetskih do onih obiteljskih. Povijest Adama i Eve je povijest svake ljudske obitelji u braku i celibatu. To je riječ Božja za nas i danas.

Ali ta povijest za svakoga od nas, za svaku našu obitelj ne završava na toj točki. Ta povijest nije gotova. Najpoganskija, najnekršćanska tvrdnja, jest reći za čovjeka: „On je takav i gotovo!” „Ona je takva i gotovo!” Ta tvrdnja, koju često ponavljamo u životu, odraz je naše nevjere. Nije gotovo, ni jedan čovjek, ni jedna žena nije gotova. Naša povijest nije gotova. To je kršćanska poruka. To je obećanje dano od Oca: „On će ti satirati glavu” (Post 3,15). To je Evanđelje! To se ostvarilo i ostvaruje u ljudskoj povijesti, u našem životu. Sin je došao k nama, Krist je došao k nama da razbije taj oklop smrti, taj neprobojni zid ljudske sebičnosti, da daruje život, prezren, odbačen od ljudi, proglašen za razbojnika, proglašen za zločinca, za vjerskog zločinca, bogohulnika pred Kaifom, za političkog zločinca optužen pred Pilatom. Ubijen je, obješen na drvo u našem ljudskom tijelu kao zločinac i nije branio svoju pravdu. A ubijen je i umjesto zločinca Barabe koji je branio svoju pravdu ubojstvom, kao što čovjek brani svoju pravdu ubijajući pri tom barem jezikom, sva-ljujući uvijek krivnju na drugoga. Isus je uzeo na sebe tuđe grijehove, krivnju drugih, sve ljudske krivnje. „Njega, koji je bio bez grijeha, Bog učini grijehom umjesto nas, da mi u njemu postanemo pravednost Božja” (2 Kor 5,21). Krist je primio našu nepravdu na sebe da mi postanemo pravedni. Na križu se očitovao sud Božji prema čovjeku, a taj sud glasi: „Oproštenje”.

„Oče oprostite im, jer ne znaju što čine!” (Lk 23,34). Cijeli događaj Kristova križa i Uskrsa jest Božji govor čovjeku, a ta Riječ Božja, koja je Isus Krist, kaže: „Bog te ljubi!” „Bog te ne ostavlja u smrti!” Svi ljudi gledaju događaje u svom životu kroz prizmu svoga „ja” i dok čovjek traži svoju pravdu i svoj život, znade povrijediti pravdu i život svoga bližnjega. Isus ne traži svoje, daruje život za čovjeka nepravedna, da ga učini pravednim.

... DARIVANJE ŽIVOTA

Sjećam se jednog filma „Brži od zvuka”. Radi se o pilotima koji su, kod izuma aviona bržih od zvuka, željeli probiti zvučnu barijeru. Kako je sabijao tu zvučnu barijeru ispred sebe, avion se počeo tresti. Pilot je htio u tom času uspraviti avion ali nije mogao, tresao se još više dok se nije survao i našao u smrti. Drugi pilot se dosjetio: Kad je došao do barijere i kad se avion počeo tresti, on nije dizao avion, nego je još strmije jurnuo dolje, probio barijeru i tek onda digao avion. Svaka usporedba hramlje, ali i u ovoj možemo vidjeti sliku ljudskog života. Kad se nademo pred barijerom smrti, tj. pred svim onim što nas ubija, ponižava, oduzima nam čast ili bilo kojom drugom nepravdom, mi se branimo, hoćemo se uzdići, a ne možemo, tad se tresemo i vrijeđamo, ubijamo, rušimo se, doživljavamo gorčinu smrti. Jedan jedini nije tako učinio. Isus Krist nije se branio, ljubio je ubojice preko smrti, probio barijeru smrti koja nas okružuje i ubija, i ustao na novi život. Svi njegovi učenici, raspršeni i zatvoreni od straha, ne vjeruju u to čudo uskrsnuća, dok nisu primili obećanog Duha, davaoca života od Oca i Sina, i onda su počeli činiti isto što i Isus, ljubiti preko smrti. I Stjepan ljubi ubojice kao Isus na križu i Petar i Pavao, itd. To je taj novi čovjek koji ljubi preko smrti, jer je smrt pobijeđena, smrti više nema. To je ono što kaže Isus Nikodemu da je potrebno ponovo roditi se. I Nikodem je taj poziv shvatio materijalno, kao što i ljudi našeg doba: često vjeru shvaćaju vanjski, običajno, materijalno.

To je poziv svima nama. To je avantura kršćanske obitelji. Na to su pozvani kršćanski parovi, muževi i žene. Na što? Da ljubiš, ženo,

preko smrti, da ljubiš, mužu, preko smrti, preko uvreda, preko poniženja da ljubiš bližnjega svoga, svoju ženu, svoga muža. Kako? Kao što je Krist ljubio nas. „Muževi ljubite svoje žene kao što je i Krist ljubio Crkvu i sam sebe predao za nju” (Ef 5,25). To je otajstvo kršćanskog braka, kršćanske obitelji. To je poziv i dar krštenim parovima da se u njihovu životu ostvari otajstvo smrti i uskrsnuća Isusa Krista. Na to smo svi pozvani kao kršćani, na put novoga čovjeka, i redovnici, i svećenici, i parovi, da darujemo svoj život kao Krist.

Zašto smo pozvani na tako težak put? Zato da bismo postigli život, da bismo postigli sreću. Isus nas uči, pokazuje nešto bitno novo. Taj put k sreći svakog čovjeka sastoji se u darivanju vlastita života. I u braku će sreću postići samo onaj ili ona koji daruje vlastiti život i to ne samo u dobru, što čine i pogani, nego i u zlu. Isus je rekao jednu tvrdnju koja se ponavlja u evanđeljima više puta: „Tko, naime, hoće sačuvati svoj život, izgubit će ga. A tko izgubi život svoj radi mene i Radosne vijesti, spasit će ga” (Mk 8,35). Tu tvrdnju potvrđuje i iskustvo svakog ljudskog života, a drugim rječnikom slično govori i psihologija. Svatko tko živi koncentriran oko svoga „ja”, doživjet će da je njegov život promašen, a onaj koji daruje vlastiti život i svoje zdravlje i sposobnosti za druge, naći će radost i u ovom životu. Možemo to gledati i na pojedinim ljudima oko sebe, posebno na onima u odmakloj dobi. To je i avantura, put k sreći kršćanskog i ljudskog braka. Darivati od srca, kao Krist, svoj život svome mužu i kad je on težak, kad se vraća pijan i kad ide drugoj ženi. Darivati od srca svoj život svojoj ženi, ne samo kad je ugodna nego i kad je nemoguća, kad ti ispili živce i kad je nevjerna, kao što Krist ljubi Crkvu. Nismo kršćani ako samo trčimo za senzacijama, čudesima, niti smo kršćani ako modificiramo Evanđelje po svojoj mudrosti, nego upravo po onom što je nemoguće čovjeku, po križu Isusa Krista Uskrsloga. Sva mudrost ovoga svijeta ne može pobijediti smrt.” „I dok Židovi zahtijevaju znakove, a Grci traže mudrost, mi propovijedamo Krista rassetoga, sablazan za Židove, ludost za pogane, a za pozvane – i Židove i Grke – Krista, Božju silu i Božju mudrost, jer je Božja

ludost mudrija od ljudi i Božja slabost jača od ljudi” (1 Kor 1,22–25). To je otajstvo, avantura kršćanskog života i kršćanskog braka. Kršćanin ne čini nešto što je teško, jer je jači od drugih, bolji od drugih ljudi. Ako tako mislimo lako se premetnemo u farizeje koji se hvale pred Bogom i pred ljudima. Kršćanin nije pozvan da čini nešto što je teško, nego nešto što je čovjeku nemoguće. I to čini lagano, jer ne čini sam od sebe, nego snagom onoga koji je pobijedio smrt.

Marija je slika Crkve, slika kršćanina u braku i djevičanstvu. Marija je primila navještaj da će roditi sina kao djeвица i da će to dijete biti Sin Svevišnjega. Djevicici roditi sina nije teško, nego nemoguće. Kad bi se koja djeвица napinjala da bez muža rodi dijete, ne bi rodila ništa i postala bi bolesna, histerična. Ako ovaj zakon Kristove ljubavi preko smrti netko misli izvršiti svojim silama, samo svojim silama, sigurno će psihički oboljeti a neće ga izvršiti. Kako zakon ljubavi u braku i djevičanstvu, tako i zakon čistoće u braku i djevičanstvu ne možemo vršiti samo svojim silama; ili ga nećemo vršiti ili ćemo postati histerični.

Marijin poziv, kršćaninov poziv, poziv kršćanskog braka i djevičanstva, ne sastoji se u tome da izvršimo to svojim silama da se nitko ne bi hvalio pred ljudima. Marijo! „Duh Sveti sići će na te” (Lk 1,35), „... jer Bogu nije ništa nemoguće” (Lk 1,37). I Marija je povjerovala. Dala je povjerenje Bogu svemogućemu u nemogućoj stvari, ono povjerenje koje mu je prevarena Eva uskratila. „Blago onoj, koja povjerova da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina” (Lk 1,45), kliče Elizabeta i u naše ime, jer je Crkva i kršćanska obitelj pozvana na istu vjeru Marijinu. Zato je kršćanska ljubav i čistoća u braku i celibatu te može biti znak i svjetlo za svijet. Upravo zato postoji znak Božji, što je toliku ljubav nemoguće čovjeku izvršiti, jer ovaj čovjek, ova žena ljubi kao što je čovjeku nemoguće ljubiti.

I blažena svaka žena, svaki čovjek koji povjeruje da Bog može učiniti ovo čudo svoje ljubavi u njegovu životu. Može i želi, ali Bog ne čini nasilje, potreban mu je naš pristanak, naša vjera. Trebamo biti iskreni. U Crkvi imamo pojave svetosti ali i pojave farizejstva i histerič-

nosti. Onog časa kad Bogu damo ovu Marijinu vjeru, u našem će se životu nešto maknuti, nešto zbog čega ćemo klicati od radosti. I kao što je Marija pozvana od Boga da donese svijetu Isusa Krista Spasitelja, tako je pozvana i Crkva, a kako je kršćanska obitelj ta Crkva u malom, i ona je potrebna svijetu što luta u mraku mržnje i besmisla, pokazati ovu Kristovu ljubav, donijeti Krista, zračiti Evanđelje. „Između ostalog obitelj kao i Crkva mora biti mjesto gdje se Evanđelje prenosi i odakle ono zrači.”⁴ Mi nismo pozvani da sudimo svijet nego da ga spasimo, da sudjelujemo u Božjem spasiteljskom djelu. Na to je pozvana kršćanska obitelj! Koje li avanture!

Što kaže Marija kao odgovor na svoje izabranje? Kaže li: ja sam sposobna, zato će me slaviti naraštaji! Ne! Ona odgovara istinom, istinom stvorenja Bogu svemogućemu: „Slavi dušo moja Gospodina; duh moj kliče od radosti u Bogu Spasitelju mome, jer milostivo pogleda na neznatnu službenicu svoju. Gle! Odsad će me blaženom zvati svi naraštaji, jer mi velike stvari učini Silni čije je ime sveto” (Lk 1,46–49). Otac laži govori Evi: „Vi ćete biti kao bogovi.” Marija, nova Eva, odgovara istinom. „Bože svesilni sve je tvoj dar, naraštaji će mene hvaliti, jer si ti pogledao na mene koja sam bila ništa i od tebe sam pozvana na život, od tebe izabrana.”

Drama starog Adama i novog Adama, stare Eve i nove Eve, odvija se u svakoj ljudskoj obitelji, i u svim obiteljskim sukobima isti napasnik vara Adamu i Evu: ti si bog, ne daj se zavilavati, a zatim riječima i postupcima ubijamo jedni druge; i otajstvo ljubavi, darivanje života Isusa Krista, darivanje života za grešnike. Ljudi obično kažu: „Promijeni se ti i budi kakav želim ili kakva želim da budeš, pa ću se i ja onda promijeniti prema tebi.” Isus Krist postupa drukčije. On nas prihvaća i ljubi kakvi jesmo, da bismo se mogli promijeniti i da bismo se i mi mogli darivati drugima. Mi smo djeca sreće, rođeni smo za sreću, put je samo drukčiji nego što obično zamišljamo, to je put darivanja ži-

⁴ *Evangeli nuntiandi*, KS, dokumenti 50, br. 71, str. 64.

vota. To je put Isusa Krista. I drugog puta nema! On je rekao: „Ja sam put, istina i život” (Iv 14,6)

Drugi, isto tako bitni način darivanja života u pozivu kršćanske obitelji, u pozivu braka jest darivanje života djeci. I taj poziv darivanja života djeci uključuje danas avanturu, avanturu vjere, vjere Marijine.

Nešto najljepše, najdivnije u Crkvi jest to, da Katolička crkva ima snage protiv moćnika i propagande ovoga svijeta, ako hoćemo i protiv računice umnih ovoga svijeta, da je svijet, tobože, prenapučen, Katolička crkva ima snage da preko Petra brani i štiti ljudsku narav u seksualnosti i braku. I to je znak Kristove Crkve, znak Krista raspetoga. Marijinom vjerom da je Bogu moguće ono što čovjeku nije moguće, Katolička crkva brani ljudsku narav u seksualnosti i braku, a time i samog čovjeka. Danas čovjek uviđa da ta silna kontraceptivna industrija truje čovjeka i ženu na psihičkom i fizičkom planu, kao i pobačaj i svako drugo protivljenje, a ljudskoj naravi sazdanom na planu začeca i rođenja, donosi neželjene posljedice. I tako se i na području seksualnosti i braka ostvaruje ono, da je mudrost ovoga svijeta ludost pred Bogom, a da je ludost križa Božja sila i Božja mudrost (usp. 1 Kor 1,18–25). Danas čovjek sve više spoznaje, da bračni par, ako se ne otvori životu, ne sprečavajući darivanje života novom biću, ne može ostvariti u potpunosti ni onu ljubav i radost koju je Bog namijenio sjedinjenju muža i žene, jer gdje je strah, tamo nema savršene ljubavi. Živjeti s povjerenjem u Boga koji nadilazi naš um i naše škrte ljudske računice, jer „gdje si ti bio dok sam satkao čovjeka i u njegovoj seksualnosti, zar si mi ti bio savjetnik”, mogao bi Stvoritelj pitati kao Joba svakoga čovjeka. Bez obzira je li čovjek stvoren kroz evoluciju ili ne, divna čudesa našeg tijela i života i u ljudskom začecu viču glasno o jednoj divnoj Mudrosti i Ljubavi koja nadilazi sve ljudsko i koja je dostojna povjerenja od nas ljudi koji smo bili ništa i pozvani smo na život, na ljubav.

Najdivniji čovjekov poziv jest sudjelovati u Božjem stvoriteljskom i osloboditeljskom planu. Bračni par i još bolje život djevičanstva, svaki je u svom redu pozvan da sudjeluje u oba Božja plana. I čovjek, i muž i žena, stvoreni na

sliku Boga živoga ne mogu ostvariti puninu svog života, ako ne sudjeluju u tom Božjem stvoriteljskom planu, ako čin ljubavi ne bude otvoren stvoriteljskom djelu, darivanju života djeci voljenoj, djeci ljubavi, a o tome ovisi i spasenje svakog naroda.

Katolička crkva, vjerna Božjem planu s čovjekom, utkanom u ljudsku narav od početka, ne mijenja u biti nauku o bračnom moralu, proglašava u današnje doba kroz Drugi vatikanski koncil „*Gaudium et spes*”, encikliku „*Humanae vitae*”, „*Familiaris consortio*” i druge dokumente, oslanjajući se na objektivne kriterije koji imaju svoj temelj u samoj naravi ljudske osobe i njezina djelovanja, naglašava integralnu ljudsku ljubav u međusobnu darivanje, sudjelovanje u stvaranju novih ljudskih bića, djece Božje.⁵ Crkva poziva na brojno potomstvo, na darivanje života; ne želi osuditi nikoga, jer nije poslana da sudi nego da spasi.

KATEHETSKA ULOGA OBITELJI

Darivanje života novim stvorenjima — djeci Božjoj, ne sastoji se samo u darivanju života u začecu i rođenju, nego u cijelom odgojnom procesu do zrelosti čovjeka, do odrasla kršćanina. To je bitni poziv braka i to je avantura ljubavi kršćanske obitelji. I taj se proces ne odvija samo u davanju spoznaja, prvih spoznaja djetetu u roditeljskom domu, pa dalje kroz školu i spoznaju vjere kroz vjeronauk, nego je taj odgovorni proces puno više od toga. Što? Pastoralni radnici imaju iskustva da većina mladih nakon spoznaje vjere kroz vjeronauk, kad odrastu odlaze iz Crkve. Ostaju u Crkvi, nastave put vjere, uglavnom oni mladi koji potječu iz obitelji praktičnih vjernika. Obraćanja mladih ateista ima, ali redovito mladi vjernici dolaze iz vjernih obitelji. Ona većina mladih koji izlaze iz Crkve, zapravo ne odbacuje vjeru, nego odbacuje vjerske običaje i vjerske dužnosti kojih ne vide odraza u životu, prije svega u životu i braku svojih roditelja. Oni odbacuju neke običaje i dužnosti kojima ne vide smisao. Mladi čovjek, na primjer, razmišlja: „Ako ja moram ići u

⁵ Usp. *Familiaris consortio*, br. 1620.

crkvu, a moj otac ne ide, onda su crkva i vjera kao dječje igračke. Odrasli ljudi ne trebaju igračke, zato ću je i ja kad odrastem odbaciti, jer želim biti odrastao." Ili ako, pak, roditelji idu u crkvu, obavljaju vjerske dužnosti, ali je njihov život u obitelji suprotan tome, mladi čovjek prima katehezu događaja. On zaključuje, na primjer, ovako: „Kad bi Bog bio u crkvi, kao što nam govore na vjeronauku da jest, onda bi život mojih roditelja bio drugčiji. Sve su to samo priče za djecu.” I kad odraste, odbacuje vjerske dužnosti.

Djela, život roditelja, međusobna ljubav i opraštanje roditelja glavna je kateheza, temeljna pouka u vjeri za mladog čovjeka. Ljubav Isusa Krista u obitelji u dimenziji križa a ne samo u dobru hrana je iz koje mladi čovjek raste u vjeri i osposobljava se za ljubav, za brak i djevičanstvo.

Ako teorija našeg tumačenja govori mladom čovjeku da Bog jest, da je on jedini, da nema drugih bogova u kojima može naći život, a u praksi života cijele svoje obitelji i šire vidi i doživljava jednu konkretnu pouku kroz događaje, a ta otprilike glasi: „Čovjek živi samo o kruhu, tj., sinko trebaš materijalne stvari osigurati, novac, položaj itd., samo je to važno, lijepo je ići u crkvu ali od ovog materijalnog se živi.”; onda u crkvi odgajamo teoretske vjernike, a praktične ateiste. Posebno uvjerljivo djeluje ova praktična materijalistička kateheza danas kad je posao i kruh teško naći. Unatoč tome, Isus Krist govori i danas, za nas, jednu veliku istinu za naš život, odgovarajući istom napasniku: „Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih” (Mt 4,4), ili „Ne brinite se tjeskobno...” (Mt 6,31), i „Zato najprije tražite kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, a to će vam se nadodati” (Mt 6,33). Isus nas ne vodi u lijenost, kaže da čovjek živi i o kruhu, ali ne samo o kruhu, ne kaže da se ne brinemo ali da se ne brinemo tjeskobno. U vjeri nas oslobađa tjeskobe i zove da razvijemo darovane nam talente (usp. Mt 25,14–30). Oslobađa nas tjeskobe oko materijalnih dobara, jer Bog je naš otac, on čini čudo razmnožavanja kruha u prirodi svake godine. Da se malo poremeti ovaj ciklus navodnjavanja–isparivanja zemaljske kugle, uza sav svoj trud oskudijevali

bismo kruhom. Pozvani smo i na rad i na pravilnu raspodjelu zemaljskih dobara. I radom s Bogom sudjelujemo u njegovu stvoriteljskom djelu „Plodite se i množite i napunite zemlju i sebi je podložite” (Post 1,28). Ali ipak, Kristova riječ uvijek ostaje istinita: „Čovjek ne živi samo o kruhu.” Čovjek nije samo trbuh i ne može postići život ako i riješi sve ekonomske probleme, iako i njih treba riješiti, jer je i trbuh dio čovjeka i potrebno je hraniti tijelo. No, nemojmo zamijeniti redoslijed vrednota: „Kad riješim materijalne stvari, onda ću misliti na duhovne i tako učim svoju djecu.” Ako tako činiš, nikad nećeš riješiti materijalne stvari i nikad nećeš prijeći na duhovne, jer materijalne stvari nisu bitne, a duhovne sporedne, nego i jedno i drugo ima izvor u Bogu koji je sve stvorio za nas. Ne možemo riješiti ni materijalne probleme bez Boga. Bez Boga ne možemo živjeti. Odgajamo li kao kršćanski roditelji svoju djecu u duhu i istini ili dvostruko, teorija jedno, a praksa drugo?

Ako želimo obnoviti narod, društvo, Crkvu, potrebno je obnoviti kršćansku obitelj. Obitelj, roditelji i djeca, pozvani su da se hrane i od riječi koja izlazi iz usta Božjih da bi imali život. A upravo uzvišeno dostojanstvo kršćanske obitelji i braka ocrtano je u toj istoj Božjoj riječi, koja jest Isus Krist. „U vjeri supruzi i roditelji mogu otkriti radosna srca, na koje je dostojanstvo Bog htio uzdići brak i obitelj, da bude znak i mjesto saveza ljubavi Božje prema čovjeku, između Isusa Krista i Crkve, njegove zaručnice...”⁶, kao što je poznato iz poslanice Efežanima: „Muževi, ljubite svoje žene kao što je i Krist ljubio Crkvu i sam sebe predao za nju, da je posveti čisteći je u kupelji vode uz pratnju riječi, da sam sebi privede Crkvu krasnu, bez ljage, bez bore, bez ičega tome slična, da bude sveta i bez mane” (Ef 5,25–27). Na ovu božansku kozmetiku koju Krist čini svojoj Crkvi pozvani su bračni parovi jedan prema drugome i prema djeci, da ljepota kršćanske obitelji zasja u ovom svijetu danas, kao i cijela Crkva, da Crkva u malom bude znak i svjetlost za spasenje naroda i svijeta. „Ova je tajna uzvišena, ja velim (da je uzvišena) u odnosu na Krista i

⁶ Usp. isto, br. 1684.

Crkvu. Dakle neka svaki pojedini od vas ljubi svoju ženu kao samog sebe, a žena neka poštuje svoga muža” (Ef 5,32–33).

No, ovu ljubav Isusa Krista ne možemo poistići svojim snagama. Zato se ovaj novi život, darovan u sakramentu Krštenja i Ženidbe, hrani i čisti. Treba se hraniti da ne smalakše, da ne umre. Hrani se slušanjem i primanjem Božje riječi, slavi se i hrani u otajstvu Euharistije; „jer kruh je Božji onaj koji silazi s neba i daje život svijetu” (Iv 6,33). Čisti se u sakramentu Pomirenja, obraćenja koje Gospodin nudi na putu života u zajednici Crkve; da se naša ljubav kao krv u našem tijelu neprestance čisti i obnavlja kroz srce, da opet, od venozne postane čista, koja opet može hraniti sve tjelesne ćelije naroda i svijeta. U tom smislu lako možemo uočiti važnost Isusove alegorije: „Ja sam trs, vi ste mladice. Tko ostaje u meni i ja u njemu, rodi mnogo roda. Jer bez mene ne možete ništa učiniti. Ako tko u meni ne ostane, bacit će se kao mladica napolje i osušit će se. Takve potom skupe i u ogranj bace da gore. Ako ostanete u meni i ako moje riječi ostanu u vama, tražite što god hoćete i bit će vam. Otac moj proslavit će se time što ćete roditi mnogo roda i pokazati se moji učenici” (Iv 15,5–8).

Iz ovoga što smo nabacili kao bit poziva kršćanske obitelji, iz ove avanture ljubavi darivanja muža i žene poput Krista po kome se i zovemo kršćani, te nezaobilaznog temeljnog faktora u katehizaciji djece, a to je najprije sam život, a zatim i pouka kršćanskih roditelja, proizlazi koliko je danas potrebna evangelizacija—katehizacija samih roditelja i naprosto kršćana odrasle dobi, da naša djeca ne bi upijala tu dvostrukost teorije i prakse i da bi, uistinu, bila katehizirana najprije životom, a onda riječju.⁷ Stoga su svećenici i drugi katehisti—ce pozvani danas, da prije svega, daju katehezu odraslima—roditeljima, isto tako životom i riječju, kako bi ovi mogli prenijeti osnove vjere svojoj djeci, jer djeca u pravilu ne mogu primiti drukčije vjeru nego preko roditelja, kao i sam život. Time ne mislim reći da sad treba ukinuti vjeronauk za djecu i mlade, nego da bi upravo taj vjeronauk donio više ploda, na prvom mjestu treba staviti katehezu odraslih, tj. roditelja. To danas u Crkvi mnogi vide i o tome govore, no pitanje

ostaje: K a k o ?

Iz pastoralnog iskustva proizlazi da nije dovoljna ni kateheza za roditelje prigodom redovitih mjesečnih roditeljskih sastanaka. Nisu dovoljni ni razni tečajevi, tribine itd, ukoliko ostaju na razini teorije. Time se može primiti neka vjerska kultura, ali ne vjerski život, a kateheza djece proizlazi prije svega iz života roditelja, a onda iz riječi pouke koju potvrđuje život. Nije dovoljna ni nedjeljna homilija, premda je ona centralni navještaj i hrana riječi u sklopu euharistijskog slavlja. Izgleda, da mi u crkvi imamo masu kršćana koji nisu dovoljno evangelizirani i katehizirani da bi se mogli hraniti bogatstvom Božje riječi i sakramenata, kao da uši imaju, a ne čuju. Stoga je danas potrebno u crkvi otvoriti evangelizaciju krštenih i sustavnu katehizaciju odraslih.⁸

Upravo za tu evangelizaciju i katehizaciju odraslih imamo darove Božje danas u Crkvi. Pročelnik kongregacije za nauk vjere, kardinal Ratzinger oslovljava te darove i u njih stavlja nadu u nedavno izišloj knjizi—dijalogu „Rapporto sulla fede.”⁹ Jedan od takvih darova Crkvi danas, što ga imenuje kardinal—prefekt, je Put neokatekumenata koji počinje navještajem Radosne vijesti, katehezama za odrasle iz kojih se rađa jedan katekumenat kao put obraćenja, kao put vjeri, put malenosti. Potreba katekumenata i za krštene je danas sve više očita i o tome govore posljednji Pape, osobito Pavao VI i Ivan Pavao II¹⁰, jer osnovna kateheza za djecu i mlade proizlazi iz života odraslih kršćana, prije svega roditelja. No, to nije nešto kao hokus—pokus, ja sam nešto doživio pa sam se obratio, sada se trebaju drugi obratiti, to je p u t obraćenja, put malenosti, ali put odrasloj vjeri ili kako današnji Papa kaže, put radikalnoj vjeri.¹¹

⁷ Vidi/ *De catechesi hoc nostro tempore tradenda*, u: *Enchiridion Vaticanum*, svezak 6, br. 366–399, str. 310.

⁸ Usp. *Evangelii nuntiandi*, br. 52.

⁹ Vidi MESSORI—RATZINGER: *Rapporto sulla fede*, str. 41.

¹⁰ Na primjer, riječi Pavla VI neokatekumenskim zajednicama u audijenciji od 8. V 1974, kojima potiče potrebu pokrsnog katekumenata. Vidi „*Notitiae*” 95–96, srpanj—kolovoz 1974, str. 230.

¹¹ Ivan Pavao II u posjet rimskoj župi N.G. od

Kao i svakom dobu, Gospodin daje darove svojoj Crkvi koji su potrebni našem dobu. Da bismo ih primili, potrebna nam je Marijina malenost, Marijina vjera kao u dan navještenja i utjelovljenja Riječi. Bog se očituje u našoj ljudskoj povijesti u malenosti i odbačenosti od štale do križa, da izvede svoj narod iz ropstva ohologa, ropstva smrti u slobodu djece Božje, u Život. Kraljevstvo je Božje u Evanđelju maleno kao zrno gorušičino, a malenost djece i siromaha nije savjet, nego uvjet primanja Radosne vijesti. Budući da je Bog uvijek u svijetu prisutan u poniznosti, on čovjeka ne satire niti tlači, naprotiv, uzdiže ga, daruje mu svoju ljubav.

ZAKLJUČAK

Završimo jednom slikom. Lutao je čovjek kroz pustinju, ponestalo mu je hrane i vode. Kad je već iznemogao ugleda ispred sebe u daljini palme, vodu, tj. oazu. I najedanput se sjeti da bi to mogla biti fatamorgana o kojoj je učio u školi i pomisli da on to znade, da se to njemu samo pričinja. Poslije nekog vremena naišla je onuda karavana i ljudi su našli ljudski kostur sasvim blizu oaze. Čovjek je bio blizu izvora, a umro je od žeđi.

Možda je to slika čovjeka i obitelji dvadesetog stoljeća. „Sve sam ja to čuo na vjeronauku, sve ja to znadem što mi ti popovi pričaju. Taj klaun i mora to pričati jer od toga živi. Nemam ništa protiv, za Božić i ja pođem u crkvu jer je lijepo, jer sam katolik, ali je sve to kao fatamorgana.” Tako ili nekako slično, mogli bismo izraziti mentalitet većine krštenih današnjeg doba.

„Filip susretne Natanaela i rekne mu: 'Našli smo onoga o kome je Mojsije pisao u Zakonu i Proroci također! To je Isus, sin Josipa iz Nazareta.' 'Iz Nazareta može li što dobro izići?', reče mu Natanael. 'Dođi i vidi!' reče mu Filip” (Iv 1,45–46).

„Dođi i vidi!” Postoji ta voda, postoji taj kruh koji vodi u život! Krist je došao da imamo život, u izobilju da ga imamo! „Mi smo tome svjedoci!” govore nam i čudo ljubavi iz koncentracionog logora našega stoljeća, Maksimilijan Kolbe koji daje život upravo za roditelja i mnogi drugi svjedoci. Uskrsli Krist nije izišao iz naše ljudske povijesti. On čini čudesa svoje ljubavi i danas, u konkretnim ljudima, u konkretnim obiteljima. Stoga, ni kršćanski brak, ni kršćanska obitelj u svom pozivu ljubavi, u svojoj ulozi u odgoju novog naraštaja – novog čovjeka nije fatamorgana. Bog je prisutan u svijetu u malenosti, Krist čini čudesa uskrsnuća i u današnjem naraštaju. „Dođi i vidi!” Ali to nije hokus–pokus: vjenčani smo u crkvi i gotovo – mi smo kršćanska obitelj. To je poziv, to je put, to je avantura Isusa Krista Raspetoga i Uskrslog u životu kršćanske obitelji. On ide pred vama u Galileju!

Presve tog Sakramenta i svetih kanadskih mučenika potiče kao i mnogo puta neokatekumenske zajednice: „U ovom našem vremenu potrebno je da otkrijemo radikalnu vjeru, radikalno shvaćenu, radikalno življenu, radikalno ostvarenu... Eto: moramo ići jednim putem, moramo ići drugim putem. Ecco: dobbiamo fare un cammino, dobbiamo fare un cammino.” Vidi: *L'Os-servatore Romano* od 4. XI 1980.